

HOMOSEXUALITATEA ȘI ATITUDINILE SOCIO-LEGALE FAȚĂ DE ACEASTĂ FORMĂ A SEXUALITĂȚII UMANE

ION VLĂDUȚ

Sexualitatea reprezintă, fără doar și poate, una dintre dimensiunile fundamentale ale vieții oamenilor. Prea puțini dintre aceștia au puterea de a se lipsi de gratificațiile raporturilor sexuale.

În marea lor majoritate, oamenii întrețin raporturi sexuale cu membri ai sexului opus (heterosexualii), unii cu persoane de același sex (homosexualii), iar într-o proporție foarte mică au experiențe sexuale cu membri ai ambelor sexe (bisexualii)¹. Este deja axiomatică aserțiunea potrivit căreia heterosexualitatea și homosexualitatea sunt tot atât de vechi ca și societatea umană². Ca „formă minoritară” a vieții sexuale a omului, homosexualitatea a stârnit multiple controverse, interpretări contradictorii și, nu în ultimul rând, varii atitudini socio-legale. Și aceasta nu întâmplător, ci datorită amestecului de prejudecăți etnocentrice, evaluări morale, religioase și științifice cu privire la practicile sexuale de acest gen³.

Ca noțiune, homosexualitatea desemnează atât modurile specifice de comportament sexual, cât și, mai general, orientarea sexuală către persoanele de același sex, indiferent dacă este vorba despre raporturile sau orientarea sexuală a bărbaților către bărbați (homosexualitatea masculină) sau a femeilor către femei (homosexualitatea feminină). Orientarea homosexuală este o atitudine de preferință pentru gratificații sexuale prin contact cu persoane de același sex. Mulți oameni au experiențe sexuale cu persoane de același sex, dar nu toți aceștia dezvoltă și orientări homosexuale⁴.

Etimologic vorbind, în cazul termenului generic „homosexualitate”, prefixul „homo” provine din limba greacă, unde înseamnă „același” și nu de la cuvântul

¹ Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, *Sociology of Deviant Behavior*, eleventh edition, Wadsworth, 2001, p. 481.

² David Selfe și Vincent Burke, *Perspectives on Sex, Crime and Society*, second edition, London-Sydney, Cavendish Publishing Limited, 2001, p. 1.

³ Sorin M. Rădulescu, *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, București, Editura Nemira, 1996, p. 191.

⁴ Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, *op. cit.*, p. 529.

„homo” din limba latină, care semnifică „om”, „bărbat”⁵. De aceea, atunci când vorbim despre homosexualitate, avem în vedere atât experiențele și orientările sexuale ale bărbaților către bărbați (numiți *gay* în S.U.A. și Marea Britanie – adică homosexualitatea masculină), cât și acelea ale femeilor către femei (numite lesbiene, de la insula Lesbos, unde a locuit vestita poetă Sapho, care a cântat în poeziile sale iubirea între femei – adică homosexualitatea feminină).

Cel mai obișnuit indicator al homosexualității îl reprezintă întreținerea de raporturi sexuale cu persoane de același sex. Între bărbați, practicile homosexuale pot îmbrăca mai multe forme: sodomia (contactul anal), *fellatio* (contactul oral-genital) și masturbația mutuală (masturbația reciprocă și simultană între două sau mai multe persoane).

Relațiile homosexuale între femei pot să se manifeste prin: *cunnilingus* (stimulare orală a clitorisului), relații vaginale prin utilizarea vibratoarelor sau a altor obiecte de genul penisurilor artificiale și masturbarea mutuală⁶.

Într-unul dintre cele mai cunoscute studii asupra homosexualității în Statele Unite, Kinsey și asociații săi (1948) au evidențiat că 37 de procente din bărbați au experimentat contacte homosexuale în anumite momente din viața lor, dar numai 4% dintre aceștia rămân exclusiv homosexuali, adică persoane care exprimă o consistentă preferință erotică pentru bărbați de-a lungul întregii lor vieți adulte.

La rândul lor, reputații specialiști americani în problemele sociologiei devianței, Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, consideră că atât cercetările mai vechi, cât și cele mai noi estimează ponderea populației homosexuale masculine din S.U.A. și Marea Britanie între 4% și 5% din totalul populației masculine a acestor țări⁷.

Întrucât în România nu s-a întreprins nici o cercetare psihologică sau sociologică asupra homosexualilor, facem apel la datele oferite de Comisia pentru Drepturile Minorităților Sexuale, care estimează ponderea populației homosexuale din România la 4% din totalul populației⁸, și la concluziile cercetătorului Sorin M. Rădulescu, care, luând în seamă estimările minime asupra homosexualității masculine făcute de sexologii și sociologii occidentali și datele recensământului populației din 1992, obține „un total de aproximativ 224 000 de homosexuali exclusivi (circa 2% din totalul populației masculine)”, care nu reprezintă deloc o cifră neglijabilă, la care adaugă un număr de circa 560 000 (5% din totalul populației masculine) de bisexuali. În aceste estimări, reputatul cercetător român nu a luat în calcul numărul lesbienelor și nici al persoanelor care, de-a lungul vieții lor, au avut anumite experiențe homosexuale, dar pe care nu le-a inclus în populația homosexuală masculină sau feminină⁹.

⁵ *Ibidem*, p. 481.

⁶ *Ibidem*, p. 482.

⁷ *Ibidem*, p. 482, 493.

⁸ Dan Anghel, *Se cere abrogarea articolului 200 din Codul Penal*, în revista „Gay 45” (R), 1993, nr. 2, p. 13.

⁹ Sorin M. Rădulescu, *op. cit.*, p. 237.

În toate societățile există norme care aprobă unele practici sexuale și dezaprobă altele. În ceea ce privește practicile homosexuale, unele societăți fie le-au tolerat, fie chiar le-au încurajat activ, în anumite contexte sociale, în timp ce altele le-au respins și condamnat categoric, supunându-le, nu de puține ori, unor puternice și concertate presiuni religioase, morale și legale. La fel ca și comportamentele sexuale, în general, și conduitele homosexuale, în particular, atitudinile oamenilor față de homosexualitate au un fundament cultural-istoric.

O amplă evidență istorică confirmă faptul că atitudinile oamenilor față de comportamentul homosexual au variat de la o societate la alta, de la o cultură la alta și, nu în ultimul rând, de la o epocă la alta.

Așa se face că, în decursul timpului, homosexualitatea a fost considerată fie un păcat sau un viciu, o boală sau o tulburare de comportament, un comportament deviant, un delict penal, fie o formă normală a conduitei sexuale, cu caracter alternativ la heterosexualitate¹⁰.

Ford și Beach, care au studiat 76 de societăți arhaice, au constatat că în 49 dintre acestea (64%), „activitățile homosexuale de un tip sau altul sunt considerate normale și social acceptabile pentru anumiți membri ai comunității”¹¹.

Un exemplu de la cealaltă extremă îl reprezintă cazul Ugandei, unde homosexualitatea este ilegală și este sancționată cu pedeapsa maximă a închisorii pe viață. Cele două exemple reprezintă cazuri extreme, deoarece, în realitate, reacția socială față de homosexualitate variază de-a lungul unui continuum de la toleranță la represiune¹².

Homosexualitatea în sine este un fapt de viață, un fapt social. Comportamentul sexual în sine nu este un comportament deviant. Societatea este aceea care, în raport cu o multitudine de criterii, care țin de sexul și vârsta persoanei, de preceptele religioase și morale existente în cadrul acesteia la un moment dat, de interesele anumitor grupuri și instituții sociale etc., îl califică drept o formă potrivită sau nepotrivită a sexualității umane. Societatea este aceea care face din comportamentul homosexual un comportament deviant. Homosexualitatea, la fel ca multe alte forme ale comportamentului uman, nu este inherent deviantă; ea devine o formă a comportamentului deviant ca rezultat al unui complex proces social care o definește astfel¹³.

Atât atitudinile publice de antipatie, homofobie, ostilitate ori intoleranță față de comportamentele homosexuale, cât și represiunea legală a acestora nu reprezintă altceva decât o consecință a calificării lor drept acte deviante de către societate. Așa se face că, în cultura occidentală, homosexualitatea a devenit o conduită stigmatizată, sever condamnată social și legal în diferite perioade de timp.

¹⁰ *Ibidem*, p. 195.

¹¹ Chellan S. Ford și Frank A. Frank, *Patterns of Sexual Behavior*, New York, Harper and Row, 1951, p. 130.

¹² Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, *op.cit.*, p. 486–487.

¹³ David F. Greenberg, *The Construction of Homosexuality*, Chicago, University of Chicago Press, 1988.

Spre o mai bună înțelegere a modului în care este tratată homosexualitatea de legile din zilele noastre, se impune să relevăm, fie și pe scurt, ceea ce s-a întâmplat de-a lungul istoriei societății umane în această privință. Astfel, relațiile homosexuale erau condamnate atât de Codul legilor hitite cât și de cel caldeean¹⁴. La rândul lor, vechile coduri ebraice, mai târziu formalizate de Biserica Creștină în legi ecleziastice, care aveau să guverneze Europa medievală, respingeau și ele comportamentul homosexual¹⁵. „În Grecia antică, homosexualitatea era considerată o conduită *normală* și *legitimă*, chiar ca o formă de *iubire* superioară heterosexualității”¹⁶.

Spre deosebire însă de ceea ce se întâmplase în vechea Eladă, în Roma antică legislația nu tolera conduita homosexuală, dar nici nu impunea sancțiuni speciale împotriva acesteia¹⁷. Interesant este faptul că una dintre cele mai benefice tendințe care se manifestă astăzi în societățile occidentale în privința regimului juridic ce trebuie creat în materia homosexualității, pare să-și afle sorgintea în atitudinea legiuitorilor romani, care tratau relațiile homosexuale la fel ca pe cele heterosexuale, impunând același gen de restricții pentru ambele tipuri de comportament sexual. Astfel, în anul 149 î.Hr., așa-numita *Lex Scantinia* impunea plata unei amenzi pentru relațiile sexuale dintre bărbați și adolescenți. O sancțiune asemănătoare prevedea și *Lex Julia de adulteriis*, în anul 18 î.Hr., cu privire la fapta denumită în acea epocă *stuprum* (atentat la pudoare – delict heterosexual care viza raporturile sexuale normale dintre un bărbat, fie el căsătorit sau necăsătorit, și o tânără necăsătorită sau văduvă). Deși legile romane nu sancționau homosexualitatea ca atare, ele conțineau prevederi speciale pentru categoria persoanelor *invertite* (bărbații care jucau rol pasiv în raporturile homosexuale). Conform normelor legale, bărbații care practicau astfel de raporturi sexuale erau eliminați din rândurile armatei romane, li se interzicea dreptul de a practica profesia de magistrat sau chiar dreptul de a apărea personal în fața justiției¹⁸.

La rândul lui, un edict al împăratului Justinian, din anul 538, condamnă criminalii homosexuali la moarte prin sabie.

Cert este faptul că prevederile Codului lui Justinian aveau să constituie fundamentul sancțiunilor juridice ale homosexualității în Europa pentru 1 300 de ani. Sute de ani la rând, curțile ecleziastice au fost mandatate să sancționeze actele homosexuale, adesea chiar cu tortura sau cu pedeapsa cu moartea¹⁹.

Potrivit aprecierilor lui Jacques Le Goff, „antichitatea târzie a marcat o cotitură decisivă în concepțiile și în practicile sexualității în Occident. După perioada greco-latină, când sexualitatea, plăcerea trupească sunt valori pozitive și când domnește o mare libertate sexuală, se instituie o condamnare generală a sexualității și o reglementare strictă a exercitării ei. Principalul agent al acestei bruște schimbări este creștinismul”²⁰.

¹⁴ Sorin M. Rădulescu, *op. cit.*, p. 204.

¹⁵ Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, *op. cit.*, p. 487.

¹⁶ Sorin M. Rădulescu, *op. cit.*, p. 204.

¹⁷ Sorin M. Rădulescu, *op. cit.*, p. 205.

¹⁸ *Ibidem*, p. 206.

¹⁹ Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, *op. cit.*, p. 487.

²⁰ Jacques Le Goff, *Imaginarul medieval*, București, Editura Meridiane, 1981, p. 192.

În Evul Mediu, sub presiunea dogmelor Bisericii creștine, cărțile de „penitență”, ca lucrări cu caracter moral-religios, au condamnat cu mare severitate, mai ales, sodomia și relațiile sexuale orale (atât cele homosexuale cât și cele heterosexuale). „Sancțiunile erau de fapt prescrieri de penitență pentru cei credincioși, mărturisirea (confesiunea) făcută în fața altarului echivalând, ea însăși, cu un act cvasijudiciar. Cărțile de penitență nu serveau numai ca ghiduri pastorale, dar și ca manuale juridice ce descriau delictes canonice. Ulterior, miile de canoane adoptate de diferite sinoade și concilii bisericești au dat naștere unor reguli din ce în ce mai ferme cu privire la reglementarea conduitelor sexuale, în cadrul cărora homosexualitatea era apreciată ca fiind un delict extrem de grav și nociv. La rândul lor, aceste reguli au fost încorporate în prescripții juridice cu caracter laic, proces care a început cam prin anul 1 000. Reformele care au intervenit în cadrul Bisericii creștine și mai ales în dreptul canonic, care se împletea tot mai mult cu dreptul laic, au determinat noi reglementări în cadrul *sodomiei*, datorită caracterului ei „nenatural” și „contraceptiv”, asociat cu toate practicile sexuale deviante. Contra păcatului de sodomie erau luate cele mai severe măsuri laice. În Franța, de exemplu, homosexualii erau arși pe rug. În Florența, sodomia era considerată ca reprezentând cel mai detestabil viciu, fiind creat, încă din anul 1432, un post de magistrat însărcinat special cu sancționarea delictelor de sodomie. În Bologna secolului al XIII-lea, arderea pe rug a homosexualilor era la fel de obișnuită ca în Franța. În Portugalia și în Spania, contra homosexualilor erau prevăzute pedepse cum ar fi castrarea, spânzurarea de «membrele virile» ori moartea²¹.

Din păcate, nici Epoca Renașterii nu va fi mai tolerantă în privința sexualității umane. Spre exemplu, în Anglia, înainte de secolul al XVI-lea, sodomia era considerată drept o crimă ecleziastică și era guvernată sub toate aspectele de tribunalele ecleziastice. Prima prevedere legală adoptată de parlament, care s-a ocupat direct de comportamentul homosexual se referea la sodomie și era cuprinsă în *The Act of Henry VIII* din anul 1533. Pedepsa pentru „cel mai ticălos dintre criminali” era moartea, pedeapsă care a durat, formal, până în secolul al XIX-lea, când, în urma reformelor, a fost redusă la închisoare pe viață²².

În schimb, în Epoca Luminilor, care a generat, după cum se știe, o „iluminare” în mai multe domenii ale vieții sociale, „atitudinile față de formele de sexualitate ilicită sau alternativă au fost definite și ele de o toleranță crescândă”²³. Liberalizarea atitudinilor legale față de homosexualitate a avut loc spre sfârșitul acestei perioade, mai ales după Revoluția franceză, și a adus o mai mare toleranță față de persoanele care practicau astfel de raporturi sexuale. Spre exemplu, Codul lui Napoleon, apărut la scurt timp după acest eveniment istoric, a eliminat prevederile cu privire la actele sexuale din conținutul său, fapt ce persistă și în zilele noastre în multe țări europene²⁴.

²¹ Sorin M. Rădulescu, *op. cit.*, p. 210–211.

²² David Selfe și Vincent Burke, *op. cit.*, p. 10.

²³ Sorin M. Rădulescu, *op. cit.*, p. 217.

²⁴ Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, *op. cit.*, p. 87.

În secolul al XIX-lea, deși practicile homosexuale erau, în continuare, destul de sever reprimite, iar homosexualii erau supuși oprobriului public și discriminării, se observă, totuși, o diminuare a represiunii împotriva persoanelor homosexuale. În Anglia, de exemplu, două legi, *The Offences Against the Person Act* (1861) și *The Criminal Law Amendment Act* (1885) aveau să producă două schimbări legislative majore în legătură cu incriminarea homosexualității²⁵. Mai întâi, ca rezultat al *The Offences Against the Person Act* din 1861, pedeapsa cu moartea pentru delictul de pederastie a fost înlocuită cu o sancțiune mai ușoară: închisoare de la 10 ani la închisoare pe viață. Apoi, faimosul „amendament Labouchère” (*The Criminal Law Amendment Act*), din 1885, avea să diminueze gradul de pericol social al actelor de indecență între bărbați, în public sau în viața privată și, în consecință, să prevadă, pentru astfel de acte, doar o sancțiune de până la 2 ani închisoare cu muncă silnică. Prin acoperirea tuturor aspectelor comportamentului homosexual masculin, și nu doar a actelor de pederastie, acest delict extindea controlul legii penale asupra homosexualității. Astfel, a avut loc o diminuare considerabilă a sancțiunilor penale împotriva actelor homosexuale, comparativ cu acelea prevăzute de vechile legi pentru sodomie. Amendamentul din 1885 a dat naștere unui șir de responsabilități numai cu privire la actele homosexualilor bărbați, homosexualitatea feminină nefiind acoperită prin acest act normativ. Sub incidența acestor reglementări avea să se desfășoare, în anul 1895, și celebrul proces al lui Oscar Wilde, în urma căruia marele scriitor englez, în ciuda unei viguroase apărări, avea să fie găsit vinovat și sancționat cu maximum de pedeapsă (2 ani de închisoare cu muncă silnică)²⁶.

Dacă în prima jumătate a secolului al XX-lea nu s-au petrecut schimbări majore în ceea ce privește evoluția atitudinilor socio-legale față de homosexualitate, în cea de-a doua jumătate a acestei perioade s-au produs mutații profunde în acest domeniu. Toate acestea aveau să se petreacă pe fondul mai larg al adâncirii „declinului moral” și al creșterii permisivității în cadrul societăților occidentale²⁷.

Imediat după încheierea războiului, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 10 decembrie 1948, proclamând, în articolul 12, dreptul oricărei persoane la viață privată, deși nu trata în mod explicit raporturile homosexuale, crea un cadru juridic nou, mult mai permisiv, în ceea ce privește atitudinea pe care autoritățile statale, legea, erau obligate s-o adopte față de viața privată a individului, în general, de conduita sexuală a acestuia, în particular.

La rândul ei, *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, adoptată de Consiliul Europei la Roma, la 4 noiembrie 1950,

²⁵ David Selfe și Vincent Burke, *op. cit.*, p. 11.

²⁶ *Ibidem*, p. 11–12.

²⁷ *Ibidem*, p. 13. Fenomenul cunoscut sub numele de „permisivitate” își află începuturile în anii '60 ai secolului trecut și constă în schimbarea raporturilor de putere între grupurile sociale, care a condus la declinul influenței exercitate de biserică în societate și la apariția unei „societăți pluraliste sub aspect moral”.

conținea două articole importante pentru temeiul juridic al drepturilor homosexualilor. Este vorba despre articolul 8, alin.1, potrivit căruia „Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale” și despre articolul 14, conform căruia „Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

Ulterior, *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. la 16 decembrie 1966, avea să reia în articolul 17, aproape cuvânt cu cuvânt, prevederile *Declarației Universale a Drepturilor Omului* în privința dreptului oricărei persoane umane la o viață privată.

Preocupat de situația persoanelor homosexuale, la 1 octombrie 1981, Consiliul Europei a adoptat Recomandarea nr. 924, *Despre discriminarea homosexualilor*, în care recomandă statelor membre următoarele:

- să abolească legile și practicile care condamnă relațiile homosexuale consensuale între adulți;
- să aplice pentru persoanele homosexuale aceeași vârstă minimă a consimțământului care este prevăzută pentru persoanele heterosexuale;
- să distrugă dosarele existente cu privire la homosexuali și să abolească practica păstrării unor astfel de dosare de către poliție sau oricare altă autoritate;
- să asigure egalitatea de tratament a homosexualilor cu celelalte categorii de persoane în privința muncii, a plății acestora și a siguranței locului de muncă, mai ales în sectorul public;
- să ceară încetarea oricărei cercetări ori acțiuni medicale desfășurate în scopul modificării sexuale a unui adult;
- să se asigure că ținerea în custodie și dreptul de vizitare și îngrijire a copiilor de către părinți nu pot fi în nici un fel limitate pe temeiul tendinței homosexuale a unuia dintre ei;
- să ceară autorităților care răspund de închisori să vegheze împotriva riscului de viol, violență și ofensă sexuală în închisoare.

Sub impactul acestor documente internaționale și al creșterii permisivității, în perioada postbelică, în societățile occidentale aveau să se producă schimbări importante atât în privința atitudinii publice față de homosexualitate, cât și a tratamentului juridic aplicat acestui tip de comportament sexual. Astfel, în Anglia, decada anilor 1958–1968 s-a caracterizat printr-un proces legislativ particular care s-a înscris în contextul mai larg al fenomenului cunoscut sub numele de „permisivitate”. În acest timp, un număr de probleme „morale” cheie au ajuns în dezbaterile parlamentare, în urma cărora a rezultat o „liberalizare” generală a legii, concretizată în schimbări legate de un șir de diverse conduite, între care s-au numărat jocurile de noroc, suicidul, avortul și activitățile sexuale (care au cuprins și comportamentul homosexual)²⁸. Astfel, *The Sexual Offences Act* din 1956 prevedea

²⁸ *Ibidem*, p. 15.

sanctiuni ușoare pentru actele de sodomie petrecute între adulți, dar sancționa cu închisoarea pe viață sodomia cu un partener minor. După lungi dezbateri, în 1965, această țară a coborât pedepsele pentru actele homosexuale private între adulți în vârstă de peste 21 de ani, însă a păstrat penalități ridicate pentru comiterea unor astfel de acte cu parteneri tineri și pentru aceia care se ocupau cu procurarea acestora pentru acte homosexuale²⁹. După o lungă perioadă de inactivitate în acest domeniu a forului legislativ britanic, în 1994 acesta a adoptat *The Criminal Justice and Public Order Act*, care conținea prevederi exprese relative la delictele homosexuale. Dezbaterile parlamentare care au precedat adoptarea acestui act normativ s-au concentrat, în principal, asupra vârstei, consimțământului pentru activitățile homosexuale și a problemei egalității și nondiscriminării în privința tratamentului juridic aplicat homosexualilor și a celui aplicat heterosexualilor. La sfârșitul dezbaterilor, votul avea să conducă la un compromis: vârsta consimțământului pentru homosexuali a fost redusă la 18 ani și nu la 16 ani, cum se propusese și cum era legalizat pentru heterosexuali.

În anii 1997–1998, cu prilejul dezbaterii *The Crime and Disorder Bill* și în perioada 1999–2000, cu ocazia adoptării *The Sexual Offences (Amendment) Bill*, s-au purtat vii dezbateri parlamentare cu privire la problemele homosexualității, în general, dar mai ales asupra reducerii și standardizării vârstei minime a persoanelor care pot consimți legal la acte de sodomie și la alte acte homosexuale, la 16 ani. În această dezbaterie, trebuia să se țină cont și de faptul că, la 7 octombrie 1997, Comisia Europeană a Drepturilor Omului, judecând cazul a doi cetățeni englezi, Evan Sutherland și Chris Morris, a hotărât că dreptul englez trebuie schimbat, din cauză că prevederile sale relative la vârste diferite ale consensului între heterosexuali și homosexuali constituie o violare a art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, relativ la dreptul oricărei persoane la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. Este larg recunoscut acum că legile engleze relative la infracțiunile sexuale sunt printre cele mai depășite, contradictorii, inechitabile și ilogice din întregul sistem legal³⁰. Dincolo de aceste caracterizări negative ale legislației engleze în materia homosexualității, nu putem însă să nu constatăm importante modificări de ordin legislativ cu impact pozitiv, care s-au petrecut în Anglia și în majoritatea țărilor europene în acest domeniu. Iată câteva dintre cele mai importante³¹:

- legalizarea homosexualității (Franța – 1792, Belgia, Olanda și Luxemburg – 1811, Italia – 1889, Danemarca – 1930, Polonia – 1932, Suedia – 1944, Ungaria – 1961, fosta R.D. Germană – 1968, Bulgaria – 1968, Germania – 1969, Norvegia – 1972, Albania – 1977, Rusia – 1993, România – 1996);
- stabilirea vârstei liberului consimțământ sexual (Suedia – 15 ani, Franța – 15 ani din 1982, Belgia, Olanda și Luxemburg – 16 ani din 1976, Italia – 14 ani,

²⁹ Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, *op. cit.*, p. 488.

³⁰ David Selfe și Vincent Burke, *op. cit.*, p. 22–28.

³¹ Victor Duculescu, *Protecția juridică a drepturilor omului – mijloace interne și internaționale*, Ediție nouă, revăzută și adăugită, București, Editura Lumina Lex, f.a., p. 260–261.

Danemarca –15 ani, Norvegia – 16 ani, Albania – 14 ani, Polonia – 15 ani, Ungaria – 18 ani, Bulgaria – 18 ani, Elveția – 16 ani);

– interzicerea oricăror discriminări între homosexuali și heterosexuali (Franța, Suedia, Danemarca, Norvegia etc.);

– recunoașterea legală a căsătoriilor homosexuale. „Mai multe țări din Europa, cum ar fi Danemarca, Norvegia și Suedia, permit acum partenerilor homosexuali să se înregistreze la starea civilă și să pretindă drepturile conferite de căsătorie... În Hawaii, căsătoria homosexuală poate fi obținută legal printr-un proces judecat la tribunal”³².

Întrucât în fostele țări comuniste din Europa de Est homosexualii au fost lipsiți de drepturile cuprinse în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, *Declarația Consiliului Europei nr. 227 privind drepturile homosexualilor în noile democrații*, din februarie 1993, considera că „restabilirea drepturilor homosexualilor, garantarea drepturilor de către sistemele legislative ale noilor state democratice constituie un subiect căruia trebuie să-i acordăm atenție”.

În Statele Unite, ca și în alte țări, nimeni nu comite o crimă prin simplul fapt că este homosexual; interdicțiile și sancțiunile penale care persistă se aplică în mod particular numai actelor homosexuale, cum sunt sodomia, felațiunea și masturbația mutuală. Un delict general îl reprezintă, de asemenea, solicitarea întreținerii unor astfel de acte contra cost. Este interesant de constatat faptul că, practic, legea pedepsește numai actele homosexuale dintre bărbați. Deși raporturile sexuale dintre femei nu reprezintă ceva neobișnuit, autoritățile le pedepsesc rareori³³.

În România, diferitele legiuiri care s-au succedat de-a lungul timpului au sancționat aspru practicile homosexuale. Astfel, Pravilele lui Vasile Lupu și Matei Basarab îi pedepseau pe sodomiți cu tăierea capului și arderea cadavrului. La rândul lor, atât Codul penal din 1937, cât și Codul penal din 1969 au incriminat raporturile homosexuale³⁴. Spre exemplu, controversatul și contestatul articol 200 din Codul penal comunist prevedea la alin.1, în termeni cât se poate de clari, că „relațiile între persoane de același sex se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 5 ani”. Legea penală română pedepsea „atât relațiile sexuale între bărbați, cât și relațiile sexuale între femei, considerându-le contra naturii și în afara moralei socialiste”³⁵.

După Revoluția din decembrie 1989, în contextul preocupărilor instituției legislative din România de implementare în țara noastră a principiilor politice ale unei societăți democratice și a regulilor statului de drept, Parlamentul a adus modificări mai multor prevederi ale Codului penal, care, prin conținutul art. 200, vizau materia raporturilor homosexuale. Astfel, prin Legea nr. 140 din 1996, primul alineat al acestui articol a căpătat următorul conținut: „Relațiile sexuale între persoane de același sex se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 5 ani, dacă sunt

³² Anthony Giddens, *Sociologie*, București, Editura BIC ALL, 2001, p. 121.

³³ Marshall B. Clinard și Robert F. Meier, *op. cit.*, p. 488.

³⁴ Victor Duculescu, *op.cit.*, p. 263.

³⁵ George Antoniu, Marin Popa, Ștefan Daneș, *Codul penal pe înțelesul tuturor*, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, București, Editura Politică, 1976, p. 212.

săvârșite în public sau în condiții care tulbură ordinea publică”. De aici se poate deduce că relațiile homosexuale care se petrec pe baza liberului consimțământ al persoanelor implicate și în spațiul privat sunt admise.

În plus față de vechea formă a articolului 200, s-a introdus un text nou (care a devenit al doilea alineat al acestui articol), prin care se incriminează fapta persoanei majore de a avea relații sexuale cu un minor de același sex, faptă ce se pedepsește cu închisoare de la 2 al 7 ani.

Totodată, a fost majorată sancțiunea pentru fapta săvârșită asupra unei persoane aflate în imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința, prevăzută în art. 200 alin. 2. Dacă vechea prevedere sancționa această faptă cu închisoare de la 2 la 7 ani, noua reglementare prevede o sancțiune de la 3 la 12 ani.

Legiuitorul român a majorat, de asemenea, pedeapsa prevăzută în reglementările Codului din 1969 cu privire la relațiile sexuale între persoane de același sex, care au ca urmare vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (3 la 10 ani), la pedeapsa cu închisoarea de la 5 la 10 ani, iar pentru fosta situație, în care fapta era urmată de moartea sau sinuciderea victimei, a prevăzut o pedeapsă de la 15 la 25 de ani, față de vechea sancțiune, care era de la 7 la 15 ani. În plus, față de aceste majorări de pedepse, noul text al Codului penal prevede, pe lângă anii de închisoare, și „interzicerea unor drepturi”, sancțiune care nu exista în prevederile anterioare.

Ultimul alineat al art. 200, care se referea la îndemnarea sau ademenirea unei persoane în vederea practicării de relații homosexuale, a fost și el modificat. Noul text incriminează atât fapta mai sus-menționată, cât și „propagarea ori asocierea, sau orice alte acte de prozelitism săvârșite în aceleași scopuri” și le pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

După cum aprecia cercetătorul Sorin M. Rădulescu: „Aparent o «victorie» a homosexualilor din România și un «eșec» al conștiinței morale pusă să vegheze asupra «purității» vieții sexuale a românilor. În realitate, legislația românească în acest domeniu continuă să rămână una din cele mai represive din Europa și din lume”³⁶.

Cinci ani mai târziu, caracterul represiv al legii penale române în materia comportamentului homosexual avea să fie înlăturat prin Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr. 89 din 21 iunie 2001 pentru modificarea și completarea unor dispoziții din Codul penal referitoare la infracțiuni privind viața sexuală, care a abrogat atât de controversatul articol 200.

În concluzie, atitudinile de intoleranță și represiune față de homosexualitate, care s-au manifestat atât de puternic în trecut, ca urmare a influenței majore a creștinismului, începând din anii '60 și până în zilele noastre, au cedat locul unei mai mari permisivități, astfel încât, în unele privințe, acest fenomen a devenit o parte acceptată a societății³⁷.

³⁶ Sorin M. Rădulescu, *op.cit.*, p. 240.

³⁷ Anthony Giddens, *op.cit.*, p. 126.

BIBLIOGRAFIE

1. ANGHEL, DAN, *Se cere abrogarea articolului 200 din Codul Penal*, în revista „Gay 45” (R), 1993, nr. 2.
2. ANTONIU, GEORGE, POPA, MARIN, DANESȘ, ȘTEFAN, *Codul penal pe înțelesul tuturor*, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, București, Editura Politică, 1976.
3. CLINARD, B. MARSHALL, MEIER, ROBERT F., *Sociology of Deviant Behavior*, eleventh edition, Wadsworth, 2001.
4. DUCULESCU, VICTOR, *Protecția juridică a drepturilor omului – mijloace interne și internaționale*, Ediție nouă, revăzută și adăugită, București, Editura Lumina Lex, f.a.
5. GIDDENS, ANTHONY, *Sociologie*, București, Editura BIC ALL, 2001.
6. Le GOFF, JACQUES, *Imaginarul medieval*, București, Editura Meridiane, 1981.
7. GREENBERG DAVID F., *The Construction of Homosexuality*, Chicago, University of Chicago Press, 1988.
8. RĂDULESCU, SORIN M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, București, Editura Nemira, 1996.
9. SELFE, DAVID, BURKE, VINCENT, *Perspectives on Sex, Crime and Society*, Second Edition, London-Sydney, Cavendish Publishing Limited, 2001.
10. * * Convenția asupra drepturilor politice ale femeii.
11. * * Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite.
12. * * Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor.
13. * * Convenția pentru protecția drepturilor omului și a libertăților.
14. * * Declarația universală a drepturilor omului.
15. * * Pactul internațional cu privire la drepturile civice și politice.